

Tinang A Htunghking Galoi Mung Grin Nga Lu Na Matu Galaw Mai Ai Lam Ni

Ndai ga ngau gaw Ya ten Dingdung Korea kaw du nga ai Mogaung, Mayan Mare kaw na Lahpai Ah Zet kaw n shi mu mada shingran mu ai lam ni hpe Amyu htunghking lai masa hte lakap nna Tsaw ra ai Wunpawng myusha ni hpe garan gachyan ya ai shagun laika hpe mahta nna ka da ai rai nga ai.

American mungdan na (Native American) ngu ai Rudi Mungchying masha ni a Labau hpe bai sawk sagawn yu yang, America de Asia masha ni Alaska hku lai wa sai shaning 15000 (BC 1000), jau kaw na Nga pra sa wa sai hpe mu lu ai.. Shanhte shaning hte shaning htawt nga pra sa wa nna, Aga, Htung Hking ni shai wa, nbung wa ai. Galaw lu galaw sha ai ni mung Nga pra sa wa ai lamu ga hte hkan nna, shai hkat, galu kaba mat wa sai lam hpe mu lu ai hku re.

Mungkan hta grai mying gumhkawng ai Christopher Columbus ngu ai Itali sawk sagawn Sara kaba wa gaw (AD 1492) kaw lamu Gga nnan ni hpe tam sawk sagawn hkawm wa yang ndai Rudi American masha ni hpe mu ai shaloi Red Indian ngu mying shamying dat nu ai. Dai ten hta, Ndai sinna Shan Hpraw masha ni shang wa ai shaloi, shanhte kaw lawm wa ai ana ni hte Rudi American masha ni hpe kap chyam wa nna grai si ru ma mat ma ai. European masha ni gaw, shanhte European masha jahpan law wa ai hte shanhte a Mung masha ni hpe amu galaw sha shangun na matu Rudi Mungchying sha ni a lamu ga ni, manu dan ai Ja pru shara ni, gaga manu dan ai shara ni hpe zing la kau ya ai a majaw, Ndai Rudi American masha ni hte grai lang gasat hkat ra wa ai. Gasat yang mung, European masha ni gaw Gum Ra hte Si Nat ni lu ai re majaw, Rudi Mungchying sha ni ndang gasat ma ai. Majan gasat ai hta grai si ma ai hte ndai Rudi American baw sang myu sha ni masha yawm mat ma sai. Shaning hte shaning gaga European Mungdan masha ni mung ndai Rudi American Mung chying sha ni a lamu ga de shang wa nna, gasat gala lam ni grai nga wa sai. Dai hta n-ga, European shan hpraw masha ni gaw ndai (Native American) ngu ai Rudi mungchying sha ni a htung hkring ni hpe shamat kau ya ma ai, Atik anang shanhte a htunghkring ni galai shai kau ya ai hkrum lai wa ma ai., Coloni up hkang

ladat hte up sha wa sai. Aten shaning na wa nna, ya ndai prat hta chyawm, shanhte a Htunghking Hting Nu ni hpe atsawm sha shamawn shatsawm madun ai lam bai nga wa ai hpe sa mu lu ga ai. Laika sharin Jawng kaw nan mung ndai Rudi Mungchying Native American ni a Labau hpe mung sharin ya nga ma ai.

Nu Wa Hpu Nau ni, Ndai lahta na labau ni hpe yu nna, ngai myit lu ai lam langai gaw, anhte Wunpawng Mungdan hte Mungdan masha ni mung ndai zawn bung nga ai ngu myit lu ai. Moi, anhte Jinghpaw labau hpe yu dat yang, anhte a Ji Woi Ji wa ni grai magrau grang share Ning Hkring ni re wa sai. Anhte wunpawng myu sha ni gaw, Lamu ga Jarit ni dan daw wa ai hpang Miwa, Gala, Myanmar nga nna shamyang mat ai shara de du hkawm mat sai. Ya ndai Myanmar mung a Dingdung maga na shara gaw anhte Wunpawng myu sha ni anhte a Kachin State ngu lu shamyang la sai. Anhte a Ji Woi Ji Wa ni grai shakut wa ai majaw re nga ai. Dai hpe anhte na prat ban kaw shamat kau wa ai zawn re wa sai. Myu hpe tsawra ai majaw, asak ap nawng mat wa sai ni grai law sai rai nga ai.. Shanhte share ninghkring ni hpe myit dum kyu hpyi ya ga ngu ga saw mayu nngai..

Anhte ni Gam maka a majaw gaga amyu jan ni tai mat, gaga amyu hpe la tim tinang amyu hta tsawra chye ai hte masha ni a htung hkring hpe mung chye hkung ga ai kashu kasha ni tai hkra sharin dan yang kaja na re. Anhte wunpawng sha ni gaw nlaw nla ni rai ga ai. Anhte kashu kasha ni hpe mung tinang a myusha ga ni hpe ga dan ra ai hte htung hkring lam ni hpe mung tsun dan, hkai dan ra ai ga ai.

N law la ai anhte wunpawng sha ni gaw kachyi mi sha re wa, shada myit hkrum myitra ai lam mung nnga, dai sha n,ga. Hpung gin hka nga ai lam ni grai bai law wa nga. Ndai zawn re ai myit masa ni gaw anhte myu sha ni rawt galu kaba wa na lam hta grai dingbai dingna nga wa ai re. Ndai lam ni hpe myit yu nna grai myit n pyaw nngai.

Ya ngai ngai shanu nga ai Dingdung Korea Mung Dan hta gaw, A-ga langai hte Htung hking langai sha nga ai ai. Makam masham gaw majoi she law ai. Raitim anhte chye ai hte maren ndai myu sha ni lam shagu hta grai shakut ma ai majaw grai kalu kaba mat ma ai.. shanhte a ginra shagu hta moi prat na shanhte a Htung Hking hte galaw lu galaw sha lai

wa sai lam hpe madun dan ai shara Wang Kaba (Folk Village) ni hpe lu galaw madun da ma ai. Maigan masha ni yawng, ndai shara de shang gumhpraw jaw nna, wu wu di di, shani shagu manam ni hpring hpring rai sa yu ma ai. Shanhte Korean masha ni mung shanhte a kashu kasha ni hpe ndai htung hkring madun shara de woi sa madun ma ai. Ndai zawn lamang ni hpe anhte a Wunpawng Myu sha baw sang (Jinghpaw, Rawang, Hkanung, Lisu, Lachid, Longwo, Zaiwa) ni galaw lu galaw sha ai hpe ta tut lu madun dan yang, Maigan masha ni sha n-ga ya na anhte a kashu kasha ramma ni grai myit shang sha na re ngu myit lu ai.

Anhte ni yawng myit hkrum jang gaw, grai awng dang wa na re. Jinghpaw ga malai hta " marai (3) myit hkrum yang, Pang Lai nawng pyi lu htawh dang ai" ai nga ga malai nga ai. Anhte wunpawng myu sha ni myit hkrum let, galu kaba ai Amyu sha tai wa u ga ngu n, gun jaw dat nngai rai.

Lahta e tsun mat wa ai lam ni gaw ya ten Dingda Korea kaw du nga ai Lahpai Ah Zet kawh dai shi nga ai shara na Korea amyua sha ni shan hte a htunghking galaw lu galaw sha lam ni hpe grai manu shadan rai let, madun gawh ni galaw da nnashang gumhpraw tam ai lam, bai nna kashu kasha ni hpe de lam madun dan let htunghking hpe sharin ya ai lam ni hpe mu mada la nna Tinang Wunpang amyua sha ni hpe mung kasi la shangun mayu ai lam hpe tang madun dan ai lam rai nga ai. Ndai gaw kaja wa anhte Jinghpaw Wunpawng amyua sha ni kasi la mai ai lam langai mi mung rai nga ai.

Ya ten anhte a htunghking lam mi ma hkra hpe ta tut shinggan kaw yawng mu chye lu hkra madun da ai shara nnga shi ai hpe mung myit dum let htawh hpang kashu kasha ni a matu mung, bai nna anhte a lam hka ja mayu ai maiga masha ni a matu mung dai zawn re ai lam hpe Galaw da lu ai rai yang grai kaja ai lam langai re ngu madi shadaw dat lu nngai. Moi, anhte a Jiwoi Jiwa ni gaw, kaga amyua ni hte kayau gaya, achya awa n rai mat na matu, anhte hpe lam woi makawp maga hkrat wa sai re. Kaga amyua masha ni rai nga ai, Miwa, Kala, Sam, Myen, Balawng, English ni hta anhte a htunghking ni n sa kayau lawm ai zawn, anhte kaw mung shanhte a htunghking n kayau lawm ai hpe mu lu ai. Shanhte

hte jawm nga nga ai raitim, kadai mung kadai tinang a htunghking hte tsun shaga ai aga hpe manu shadan let nga lai wa sai.

Dai aten aprat hpe daini anhte gaw ningsin prat ngu nna tsun chye ga ai. Dai ningsin prat, gumgun gumhpai Nat jaw ai prat hta pyi gaw, anhte amyusha ni, amyu masha langai mi hku nna nga lai wa sai. Dai rai yang, daini ninghtoi prat, chyechyang kunghpan wa sai prat hta, anhte a htunghking ni hten run wa nna, tsun shaga ai aga ni shamat kau wa ai rai yang, ninghtoi prat na anhte ni gaw, labau hta mara lu ai ni, ahka kap ai ni tai mat na tsang ra ga ai.

Dai majaw hkungga tsawra ai Nu Wa Hpu Nau ni, anhte a kashu kasha ni hpe anhte a ga, htunghking ni hpe jai lang akyu jashawn na matu n sharin ya ai rai yang, anhte htunghking ni hpe n-ginlen ya lu ai rai yang, anhte Amyu sha ni lawt lu na lam, prat dingsa nga pra lu na lam grai naw yak na re. Dai majaw kasi la gying ai lam ni hpe mung katsi la rai nna amyu htunghking lam hpe gaw de sharawt sa wa ga ngu tsun shadum jahprang dat lu nngai.

Mahta la ai laika ni :

-Lahpai Ah Jet a shagun laika,

-Jinghpaw Wunpawng Amyu sha ni a manu dan ai htunghking ni – Hparat Pang Lai Vol.III, No.V

Thomas Mung Hpan